4631 ـ قطع صلهٔ رحم و روابط خویشاوندی

سوال

صلهٔ رحم به چه معناست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اسلام به صلهٔ رحم فرا خوانده زیرا این اثر بزرگی در محقق شدن ارتباط اجتماعی و تداوم همکاری و محبت بین مسلمانان است. صلهٔ رحم بنابر این سخن الله تعالی واجب است:

وَاتَّقُواْ اللّهَ الَّذِي تَسَاءلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ [سورهٔ نساء: ۱]

(و از آن الله که به [نام] او از همدیگر درخواست می‌کنید پروا نمایید و [همچنین] از [قطع رابطهٔ] خویشاوندان).

و این فرمودهٔ حق تعالی:

وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ [سورهٔ اسراء: ۲۶]

(و حق خویشاوند را به او بده و مستمند و در راه مانده را).

و الله تعالی نسبت به قطع رابطهٔ خویشاوندی هشدار داده است و فرموده است:

وَالَّذِينَ يَنقُضُونَ عَهْدَ اللّهِ مِن بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَن يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الأَرْضِ أُوْلَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ [سورهٔ رعد: ۲۵]

(و کسانی که پیمان الله را پس از بستن آن می‌شکنند و آنچه را الله به پیوستن آن فرمان داده می‌گسلند و در زمین فساد می‌کنند، بر ایشان لعنت و بدفرجامی آن سراست).

چه عقوبتی بدتر از لعنت و عاقبت بد آخرت که در انتظار کسانی است که صلهٔ رحم را قطع می‌کنند و خود را از اجر صلهٔ رحم در آخرت محروم می‌کنند، چه رسد به محرومیت از خیر بزرگ در دنیا که همان طول عمر و روزی وسیع است. رسول

الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: «آنکه دوست دارد روزی‌اش وسیع شود و عمرش طولانی، رابطهٔ خویشاوندی‌اش را پیوسته بدارد». به روایت بخاری (۵۸۶) و مسلم (۲۵۵۷). و از ابوهریره ـ رضی الله عنه ـ روایت است که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: «پس از آنکه الله تعالی خلق را آفرید و کار آفرینش را به پایان رساند رَحِم برخاست و گفت: این جایگاه کسی است که از قطع رحم به تو پناه آورده است (یعنی برای این به شکایت نزد تو آمده‌ام). پروردگار فرمود: آری، آیا راضی نیستی که با هر که تو را پیوسته دارد [رابطه‌ام را] پیوسته دارم و با آنکه تو را قطع کند [رابطه‌ام را] قطع کنم؟ گفت: آری. فرمود: این برای تو است. سپس رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمود: «اگر می‌خواهید این را بخوانید: فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِن تَوَلَّيْتُمْ أَن تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ * أُوْلَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَى أَبْصَارَهُمْ (پس آیا امید بستید که چون برگشتید در روی زمین فساد کنید و خویشاوندی‌های خود را از هم بگسلید؟ اینان همان کسانی هستند که الله آنان را لعنت نموده و ایشان را ناشنوا و چشم‌هایشان را نابینا کرده است)» صحیح مسلم به شرح نووی (۱۶/۱۱۲).

وقتی این را دانستیم باید از خود بپرسیم: وصل کنندهٔ رحم کیست؟ این چیزی است که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ اینگونه بیان کرده‌اند: «وصل کننده [رحم] آن نیست که [خوبی خویشان را] جبران می‌کند، بلکه آن است که اگر پیوند او را قطع کنند [و خویشان با او قطع رابطه کنند یا بدی کنند] او آن را پیوسته بدارد». به روایت بخاری (۵۶۴۵).

اگر این رابطه صرفا جبران خوبی‌ها باشد نه آنکه خود شخص پیش قدم باشد، این دیگر صلهٔ رحم نیست بلکه مقابله به مثل است. قانون بعضی از مردم این است: هدیه در برابر هدیه، و اگر کسی به ما هدیه نداد ما هم به او هدیه نمی‌دهیم، و دیدار در برابر دیدار، و کسی که به دیدار ما نیامد ما هم با او قطع رابطه می‌کنیم. اما این هرگز صلهٔ رحم نیست و این چیزی نیست که شارع حکیم از ما خواسته باشد بلکه صرفا مقابله به مثل است و آن درجهٔ والایی نیست که شریعت تشویق کرده به آن برسیم. مردی به رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ گفت: من خویشانی دارم که با آنان رابطه‌ام را پیوسته می‌دارم اما با من قطع رابطه می‌کنند و به آنان نیکی می‌کنم و در حق من بدی روا می‌دارند و با آنان شکیبایی می‌ورزم اما بر من جهل روا می‌دارند. پس رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: «اگر چنان باشی که می‌گویی، انگار به آنان خاکستر داغ می‌خورانی و همواره یاری‌گری از الله با تو خواهد بود تا وقتی که بر همین حال باشی». به روایت مسلم به شرح نووی (۱۶/ ۱۱۵). چه کسی طاقت خاکستر داغ را دارد؟ الله ما را از قطع صلهٔ رحم در امان بدارد.